

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В РОЗРІЗІ ОПЕРАЦІЙ З АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Основні засоби формують матеріально – технічну базу підприємства. Від правильного визначення складових елементів обліку амортизації основних засобів залежить процес їх відтворення та інформативного забезпечення внутрішнього контролю

Ключові слова: основні засоби, амортизація, внутрішній контроль

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання перед вітчизняними підприємствами постає проблема оптимізації своєї діяльності та підвищення її економічної ефективності. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є удосконалення систематизація та чітке розмежування окремих елементів ведення обліку, адже визначальне місце в такій системі належить підготовці важливої економічної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відображення в обліку амортизації основних засобів, процесу накопичення та використання амортизаційного фонду досліджували в своїх працях наступні вчені та науковці: Н.Г. Виговська, Л.В. Городянська, С.М. Євтушенко, Я.В. Ошмарін, С.В. Хомата ін. Неприменшуючи напрацювань даних науковців зауважимо, що питання окреслення складових елементів системи обліку амортизації основних засобів та, відповідно, складових елементів внутрішнього контролю не знайшли достатнього відображення, що і зумовлює актуальність дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бухгалтерський облік дозволяє забезпечити систему управління інформацією про стан зношення основних засобів підприємства та резервів щодо їх технічного оновлення, а також є інформаційною базою внутрішнього контролю ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Зважаючи на вищезазначене, необхідно сформувати інформаційно-аналітичну систему за складовими елементами бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних засобів підприємства, що в подальшому надасть можливість визначити правильність та доцільність здійснюваних операцій, оперативно контролювати їх відображення і ефективність в межах підприємства.

Організація бухгалтерського обліку здійснюється для формування достовірної та повної інформації з метою її надання користувачам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також для забезпечення ефективного та дієвого контролю за майном підприємства. Обґрунтувавши необхідність дотримання системності в організації бухгалтерського обліку, вважаємо доречним деталізувати систему бухгалтерського обліку в розрізі операцій з амортизації основних засобів за елементами, наведену в табличній формі (таблиця 1).

Таблиця 1. Основні елементи системи бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних засобів

№ з/п	Назва елемента	Інформаційне забезпечення	Призначення елемента
1	2	3	4
Система бухгалтерського обліку			
1	Визначення (ідентифікація, визнання) об'єкта в якості основного засобу	Оцінка вартості та терміну експлуатації об'єкта по документам калькулювання вартості оприбуткування та введення в експлуатацію	Визначення об'єктів, що належать обліку в складі основних засобів

Продовження табл. 1

1	2	3	4
2	Класифікація основних засобів	Відповідно до вимог Податкового кодексу України	Окреслення однорідних груп основних засобів, визначення термінів їх корисного використання, проведення амортизаційної політики
3	Оцінка об'єктів основних засобів	Відповідно до П(С)БО 7 "Основні засоби"	Облік, визначення доходності від використання основних засобів, визначення чистих активів підприємства, використання в інвестиційній діяльності, упередження збитків від неналежного використання основних засобів та ін.
4	Документальне оформлення	Оформлення первинних документів за формою ОЗ-1 – 9; ОЗ-14 – 16	Надання юридичної сили операціям з амортизації основних засобів
5	Відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку	Відображення сум на рахунках 10 "Основні засоби", 13 "Знос необоротних активів", 83 "Амортизація" та 09 "Амортизаційні відрахування" з деталізацією інформації на відповідних субрахунках	Групування та збереження даних щодо операцій, з амортизації основних засобів за весь період діяльності
6	Ведення облікових регістрів	Відомість обліку основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів і нарахування амортизації (зносу) (форма № 2-рм)	Систематизація та накопичення інформації, що міститься в первинних документах по обліку операцій з амортизації основних засобів, а також для відображення на рахунках бухгалтерського обліку та в бухгалтерській звітності
7	Формування бухгалтерської звітності	Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал, Звіт про рух грошових коштів, Примітки до річної фінансової звітності	Відображення даних про стан об'єктів основних засобів та про результати операцій, що здійснюються підприємством за їх участю
8	Формування облікової політики	Наказ про облікову політику підприємства частині окреслення основних підходів до процесу нарахування зносу основних засобів	Відображення сукупності способів ведення бухгалтерського обліку в частині операцій з амортизації основних засобів
9	Інвентаризація наявності та стану об'єктів основних засобів	Наказ про облікову політику підприємства, наказ керівника, зміна матеріально-відповідальної особи, вибуття об'єктів основних засобів, інші випадки, передбачені законодавством	Перевірка наявності документів, що підтверджують належність об'єктів основних засобів та визначення їх вартості, наявність первинних документів та відповідність ведення аналітичного обліку, аналіз стану та фактичної придатності об'єктів основних засобів приносити в подальшому економічні вигоди

Продовження табл. 1

1	2	3	4
10	Відображення результатів інвентаризації наявності та стану об'єктів основних засобів	Акти інвентаризацій, відомості, довідки, описи, розрахунки та ін.	Документальне відображення даних про стан об'єктів основних засобів, визначення необхідності та здійснення їх переоцінки (індексації), інформативне забезпечення управлінських рішень

Першим елементом системи бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних засобів є визначення (ідентифікація, визнання) об'єкта в якості основного засобу, що підлягає амортизації. Інформаційним забезпеченням даного процесу слугує оцінка вартості та терміну експлуатації об'єкта по документам калькулювання вартості оприбуткування та введення в експлуатацію об'єкта основного засобу. Призначення даної складової системи бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних засобів є визначення об'єктів, що належать обліку в складі основних засобів та підлягають амортизації.

Наступним кроком організації системи бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних є класифікація об'єктів основних засобів відповідно до вимог Податкового кодексу України, шляхом окреслення однорідних груп основних засобів, визначення термінів їх корисного використання, проведення амортизаційної політики.

Далі, на підприємстві необхідно здійснити оцінку об'єктів основних засобів у відповідності до П(С)БО 7 "Основні засоби", що забезпечить правильність їх відображення в обліку, визначення доходності від використання основних засобів, визначення чистих активів підприємства, використання в інвестиційній діяльності, упередження збитків від неналежного використання об'єктів основних засобів та невідповідності нарахування амортизації, ін.

Також організація системи бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних засобів передбачає процес документального оформлення та відображення операцій з основними засобами з моменту їх надходження до списання та вибуття. Оформлення операцій з основними засобами в аналітичному обліку здійснюється документами визначеної форми: ОЗ-1 – 9; ОЗ-14 – 16, що надає операціям юридичну силу.

Відображення операцій з основними засобами в системі рахунків бухгалтерського обліку відбувається з використанням рахунків 10 "Основні засоби", 13 "Знос необоротних активів", 83 "Амортизація" та 09 "Амортизаційні відрахування" з деталізацією інформації на відповідних субрахунках, де групуються, накопичуються та зберігаються дані щодо операцій, з амортизації основних засобів за весь період діяльності.

Ведення облікових реєстрів з обліку операцій з основними засобами, а саме, відомості обліку основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів і нарахування амортизації (зносу) (форма № 2-рм) дозволяє систематизувати та забезпечити відповідне накопичення інформації, що міститься в первинних документах по обліку операцій з амортизації основних засобів, а також для відображення на рахунках бухгалтерського обліку та в бухгалтерській звітності.

Наступним елементом системи бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних засобів є формування бухгалтерської звітності та відображення результатів обліку операцій з амортизації основних засобів в

Балансі, Звіті про фінансові результати, Звіті про власний капітал, Примітках до річної фінансової звітності, що дозволяє надати об'єктивну інформацію про стан об'єктів основних засобів та про результати операцій, що здійснюються підприємством за їх участю.

В складі елементів системи бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних засобів слід виділити формування облікової політики, що за допомогою Наказу про облікову політику підприємства, дозволяє узгодити відображення сукупності способів ведення бухгалтерського обліку в частині операцій з амортизації основних засобів.

Невід'ємною часткою організації системи бухгалтерського обліку по операціям з амортизації основних засобів є здійснення інвентаризацій наявності та стану об'єктів основних засобів з подальшим відображенням результатів таких фактичних перевірок в обліку. Даний елемент забезпечує періодичне проведення перевірок наявності документів, що підтверджують належність об'єктів основних засобів та визначення їх вартості, наявність первинних документів та відповідність ведення аналітичного обліку, аналіз стану та фактичної придатності об'єктів основних засобів приносити в подальшому економічні вигоди з подальшим документальним відображенням даних про стан об'єктів основних засобів, визначення необхідності та здійснення їх переоцінки (індексації), інформативне забезпечення управлінських рішень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За даними проведеного дослідження нами уточнено елементи системи бухгалтерського обліку в частині амортизації основних засобів. Дана пропозиція забезпечить ефективність ведення бухгалтерського обліку амортизації основних засобів з метою надання повної, достовірної та своєчасної облікової інформації для потреб управління.

ЩИРСЬКА Ольга Васильвна – здобувач кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету.

Стаття надійшла до редакції 21.06.2012 р.